

A XV. századi magyar püspökök

Az alább következő néhány megállapításban a XV. századi magyar püspökökre vonatkozó megfigyeléseimet állítottam össze abban a reményben, hogy ezek a megfigyelések a középkori demográfia, a társadalmi élet és az egyház és állam közötti viszony szempontjából érdeklődésre tarthatnak számot. A főpapok a középkor folyamán nemcsak egyházi méltóságuk, hanem az esetek túlnyomó részében származásuk révén is a feudális uralkodó osztályhoz tartoztak. A magyar nemesség levéltárai azonban általában egyoldalúak, igen sok jogi vonatkozású irat mellett szinte teljesen hiányzanak a családi feljegyzések, s így nagyon nehéz a politikai élet szereplőinek személyi adatait (születésük, házasságuk időpontját, házastársuk nevét stb.) összeállítani. A püspökök kinevezése, mint szerte a középkori Európában, Magyarországon is bonyolult eljárás volt, ennek írásbeli emlékei nemcsak a hazai, hanem a vatikáni levéltárban is fennmaradtak, s nem egyszer olyan személyi adatokat (pl. életkor) tartalmaznak, amelyek a világi uralkodóréteg tagjairól általában hiányzanak. Az egyes egyházmegyék monográfiáját általában korábban és alaposabban elkészítették mint a világi tisztségeket, így a püspökök pályafutása is könnyebben nyomon követhető, mint pl. a nádoroké. Az anyagban megnyilvánuló egyenetlenség régebbi történetírásunk hiányossága, kiváló monográfiák (pl. Várad, Csanád, Veszprém) mellett több egyházmegye még az összefoglalást előkészítő tanulmányig sem jutott el (pl. Győr).¹

¹ Az itt következő dolgozat anyaga tulajdonképpen a készülő magyar életrajzi lexikon munkálatai közben gyűlt össze, ezért elsősorban az adatgyűjtésről kell egyet-mást elmondani. A magyar történeti irodalomban utoljára a századforduló idején a Pallas Nagy Lexikona részére

A dolgozat a XV. században kormányzó magyar püspököket tárgyalja, de időbeli keretét több okból át kellett lépniem. Élő személyekről lévén szó, életüket nem lehetett sem 1400. január 1-ével, sem 1499. december 31-ével elvágni, ezért a XV. század első püspökeinek élete és működése a XIV. század utolsó évtizedeit is magában foglalja. Részben ugyanez az indok, részben a mohácsi csata és a reformáció megindulása vezetett arra, hogy a századot ne az 1499, hanem az 1520. esztendővel zárjam, ill. azokkal a püspökökkel, akik 1520 előtt kormányoztak. A XV. század főpapjairól azonban még így is sok eltérő és ellentmondó adat van forgalomban, ezért az összeállított adatokat a függelékben közöltem. Az adatok összeállításánál főképp arra törekedtem, hogy az életkort, a pályakezdés időpontját, a működés tartamát és a kérdéses személy származását megállapítsam. Az adatok összeállításával kapcsolatban még arra kell rámutatnom, hogy csak a ténylegesen kormányzó püspököket vettem figyelembe. Nem kerültek bele tehát a névsorba a pápa által kinevezett kormányzók, kihagytam Aragoniai János bíbornokot, aki néhány évig az esztergomi érsek címét is viselte. A kormányzat időtartamánál a tényleges időpontokat igyekeztem megállapítani. A főkegyúri jogot Magyarországon a király gyakorolta, s a főpapok sokszor voltak a püspöki szék birtokában mielőtt még pápai kinevezésüket megkapták volna. Ezért az egyházjog szerinti „electus” gyakorlatilag ugyanolyan püspök volt mint a „confirmatus”, ha a király segítségével ténylegesen élvezte az egyházmegye jövedelmét. Időegységül az évet választottam. anyagom sokkal lézagosabb, semhogy ennél kisebb időegységet vehettem volna alapul. A középkori Magyarországnak 15 egyházmegyéje volt, összeállításom azonban nem tartalmazza a szerémi, nándorfehérvári és bosnyák püspökséget. Mindhárom az ország déli határán feküdt, a török háborúktól már korán nagy veszteségeket szenvedett, ezért anyaguk összeállítása túlnagy feladat lett volna. A nándorfehérvári korszakunk második felében különben is már csak címzetes püspökség volt, a bosnyákok pedig sokszor töltötték be ferenccsek, akiknek származását a legritkább esetben lehet megállapítani. Kétes eset, meghatározhatatlan adat így is maradt bőven.

A középkori magyar püspökök átlagos élettartama azokban az esetekben (összesen 27), amikor a születés és halálozás dátumát ismerjük, meglepően magas: 54 év. Az ismert 27 esetből öten estek el csatatéren (Beriszló P., Csaholyi F., Lépes Gy., Perényi F. és Szalkai L.), de eredményüket ez sem befolyásolja lényegesen, mert ha nélkülük számolunk átlagot, akkor az átlagos élettartam 57 év. Az elesettek nem voltak fiatal emberek, az egy Perényi Ferencet kivéve. Az átlagos élettartam származás szerinti csoportosítása még érdekesebb. A bárói családból való püspököknél 50, a köznemesieknél 51, polgáriaknál 59, jobbágyok-

készültek életrajzok. A „Pallas” nem egyszer kiváló történéseket (pl. Karácsonyi Jánost) nyert meg munkatársul, s kétségtelen, hogy az ott közölt életrajzok a kor ismeretanyagát felölelték, sőt éppen Karácsonyi János nem egyszer kiadatlan levéltári anyagot is használt és idézett. A most készülő életrajzi lexikon anyagának összeállításánál a „Pallas” cikkei szolgáltak alapul. A feladat az volt, hogy ezeket az életrajzokat a századforduló óta végzett kutatás eredményei és az azóta kiadott forrásanyag segítségével történettudományunk mai színvonalára hozzam fel. Kiadatlan levéltári anyagot nem használtam, mert ez a munkát több évvel meghosszabbította volna. Levéltári kutatásokat ennek a dolgozatnak összeállítása érdekében sem végeztem, az egyetlen kivétel Ludányi Tamás volt, az ő személyével kapcsolatban Nyitra megyére vonatkozó régebbi levéltári gyűjtéséből merítettem.

nál 66 év. Aki jobbágysorból az uralkodó osztály esúására verekedte fel magát, annak szívós szervezettel kellett rendelkeznie.

A pályakezdés időpontja és az átlagos élettartam fordított arányban áll egymással. A pályakezdés átlagos időpontja — az ismert 27 esetből számítva — 26 év. A szélső értékeket egyrészt Perényi Ferenc (7 éves) és Estei Hipolit (8 éves) pályakezdése képviseli. A bárói származású püspökök 22, a köznemesiek 24, a polgáriak 29, a három jobbágyból lett főpap 37 éves volt pályája kezdetén. A szélső érték itt Bakóc Ferencé, aki bátyja, Tamás nyomdokaiba lépve 42 éves korában indult el pályáján.

Ugyanez a fordított arány nyilvánul meg a főpapi székek elérésének időpontjában is. Ismert életkorú főpapjaink általában 34 éves korukban lettek püspökök, de a bárói származásúak átlagosan 25, a köznemesiek 34, a polgáriak 39, a jobbágy származásúak 47 éves korukban érték el a főpapi süveget. A szélső értékeket itt is Perényi Ferenc (7 éves), a másik oldalom pedig Bakóc Ferenc (55 éves) képviseli.

Első tekintetre úgy tűnik, hogy a jobbágysorból felemelkedett főpapok hosszú élettartamukkal kiegyenlítették a késői pályakezdés és a későbbi püspöki kinevezés hátrányát. De ha összehasonlítjuk a csoportosított adatokat, más kép tárul elénk. Igaz, hogy a jobbágycsaládból való püspökök átlagosan 17 évvel élték túl a bárókat, de hosszú életük sem tudta a korai pályakezdés előnyét behozni, 20 éves kormányzatuk közel 5 évvel volt rövidebb a bárókénál. A hosszú élet csak a köznemesi és polgári származású főpapokkal szemben jelentett előnyt.

Mindaddig azokat a főpapokat vizsgáltuk, akiknek születési ideje ismert, s ennek során azt tapasztaltuk, hogy általában 26 éves korukban kezdték pályafutásukat és pedig származás szerint a legkorábban 22, legkésőbbben 37 éves korban. Vegyük ezt a megállapítást alapul. A felsorolt 27 főpapon kívül ui. 43 személy esetében állapítható meg a pályakezdés időpontja. Ha ebből — óvatosan számolva — 22 évet levonunk, megkapjuk feltételezett születési időpontjukat, s vele együtt feltételezett élettartamukat is. A vizsgált egyének száma ezzel 70 főre növekszik, ami lehetővé teszi, hogy nemcsak összességükben, hanem nemzedékeként is szemügyre vegyük őket. Miután nagyon kis számokról van szó, 25 éves időközöket vettem alapul, s miután a XV. századi püspökökről van szó, a hét nemzedék közül a legnépesebb az 1375—1474 közötti négy nemzedék. Ha ezeknek feltételezett és ismert élettartamát vizsgáljuk, elsősorban az tűnik fel, hogy a csatában elesett (most már nem öt, hanem nyolc) főpap életkora csak az 1475—1500 közötti nemzedék esetében okoz komolyabb eltérést. Ne feledjük el, hogy ennek a nemzedéknek három tagja esett el a török elleni harcban (Beriszló, Csaholyi, Perényi) s ezek közül a legidősebb Beriszló Péter is csak 45 éves volt, míg az előző nemzedék elesett (Rozgonyi Simon, Lépes, Albeni Henrik, Szalkai) vagy megölt (Csáky) püspökeinek kora 45—70 év között mozgott, tehát a legfiatalabb (Csáky) ugyanolyan öreg volt, mint amott a legidősebb. Ha ezt a Mohácsnál, ill. a török harcokban nagy veszteségeket szenvedő nemzedéket figyelmen kívül hagyjuk, és csak azt a négy nemzedéket vizsgáljuk, amelynek létszáma magasabb (12—16 fő), akkor a részátlagok 54—60 év között ingadoznak, ami az összes értékek átlagától (57 év) nem tér el nagy mértékben. Az eltérések indokát a társadalmi helyzet szolgáltatja. Mennél több a bárói származású a vizsgálat alá vont főpapok között, annál alacsonyabb az illető nemzedék átlagos élettartama, a legmagasabb értéket pedig akkor éri el, amikor a jobbágyszármazásúak arányszáma a legmagasabb. Ez pedig azt jelenti, hogy a

vizsgált évszázadon belül az átlagos élettartam nem változott, s ha az egyes nemzedékek átlagos élettartamában változás állt be, akkor annak oka a társadalmi összetételben beállt változás volt. A feudalizmus korában a jobbágyok voltak a leghosszabb, az arisztokraták a legrövidebb életűek. Nyilván az életkörülményeket kellene jobban ismernünk. Annyi a felállított táblákból is világos, hogy nem a hadjáratok (Mohácsot kivéve) és nem is a járványok, hanem — véleményem szerint — elsősorban a táplálkozási viszonyok következtében alakult így az élettartam.

Az életkorral kapcsolatban még egy kérdést vehetünk fel: mennyire volt állandó a magyar püspöki kar összetétele életkor szempontjából. Ha három keresztmetszetet készítünk, a következő életkorokat találjuk:²

1433: 38, 44, 50, 52, 55, 56, 58, 59, 60

1466: 27, 30, 32, 39, 43, 47, 55, 58, 58, 58, 59

1499: 20, 41, 42, 47, 49, 51, 55, 57, 58, 59, 63

Első tekintetre feltűnik, hogy a magyar püspökök életkora általában 45 év fölött volt (ez a többség), a fiatal püspök inkább kivételes jelenség. A három számsorban még más fejlődés is megállapítható. 1433-ban, Zsigmond uralkodásának végén, a régen (1402!) kialakult kormányzóréteg emberei ültek a püspöki széken, ehhez tartozott a legfiatalabb is (Marcali L.). A számsor közepén az 55 éves Pálóci György esztergomi érsek áll, a legtöbb püspök túl volt az ötvenen. 1466-ban Mátyás király (aki ekkor 23 éves) a Hunyadi-házhoz hű papokkal frissítette fel a püspöki kart. Ide tartozik a legfiatalabb (Szokoli J.), továbbá a számsor elején szereplő Tuz Osvát és Csezmeicei János is. A középső életkor Várdai Istváné (47 éves), az „öregek” pedig még V. László idejéből maradtak meg (Vitéz J., Vetési A., Döbrentei T., Csupor D.). A püspökök többsége ekkor még nem volt egészen ötven éves. 1499-ben ismét öregebb embereké a szó, a harmincévesek nemzedékéből senkit sem találunk. A Jagelló-korban feltűnt Szatmári György is már 42 éves. Négy főpapot kivéve (Bakóc Ferenc, Kálmáncsehi, Szatmári, Szegedi) valamennyi még Mátyás korának hagyatéka, a középső érték (50 év) még mindig öt évvel alacsonyabb mint 1433-ban

Irodálmunk nagy jelentőséget tulajdonít az egyetemi tanulmánynak. A vizsgálat alá vonható 75 püspök közül 36 (tehát 48,0%) folytatott egyetemi tanulmányokat. Lényeges eltérést — legalább is ami az egyházmegyék kormányzásának időtartamát illeti — nem találunk, sőt mindent egybevetve az egyetemet végzettek kevesebb időt töltöttek főpapi székben mint a többiek. Nem meglepő, hogy a származási csoportok közül a jobbágyok vezetnek (a jobbágyfiúkból lett püspökök közül csak Szalkai nem járt egyetemre), a felfelé törekvés során nekik ezt az eszközt is meg kellett ragadniuk. A köznemeseknél furesa helyzet állt elő: az egyetemet végzettek pályája ugyan hosszabb volt, de püspökségük időtartama rövidebb, tehát várakozási idejük megnyúlt. A 15 köznemesi származású, egyetemet végzett főpap közül 10 királyi szolgálatban állt, királyi titkár (Barius M., Gosztonyi J., Thurzó Zs.), kancelláriai alkalmazott (Hangácsi A., Sánkfalvi A., Upori I., Várdai I., Vetési A., ifj. Vitéz J.) vagy kincstartó (Csezmeicei J.)

² Valamennyi püspökség csak 1499-ben volt betöltve, 1466-ban egy, 1433-ban három volt a vacantiae száma.

volt. Hosszú ideig kellett az uralkodót szolgálni ahhoz, hogy püspökséghez jussanak. Különösen feltűnő jelenség, hogy a polgári származású főpapok közül egyetlen egy (Váradi P.) végzett egyetemet.

Az egyetemi végzettséget nemzedékenként vizsgálva egyelőre csupán azt a megállapítást kockáztathatjuk meg, hogy a nagybirtokos és birtokos nemes családokban az egyetemek látogatása nemcsak folyamatos volt, hanem növekedett. Ez a megállapítás azonban azt is jelentheti, hogy a főpapi kinevezésnél egyre inkább megkövetelték az egyetemi végzettséget, s így ez a kérdés csak a külföldi egyetemeket látogató magyar diákok statisztikájának elkészítése után lesz véglegesen eldönthető.

*

Fordítsunk most egyet az érmen és nézzük meg másik oldalát, az egyházmegyék vezetőinek személyét és kormányzati éveit. A fentebb számított átlagos 19 év helyett most itt 11 éves átlagot kapunk, 100 püspök helyett pedig 131 püspököt. Az azonban ebből a táblából is nyilvánvaló, hogy a leghosszabb időt a nagybirtokos származásúak töltötték egy-egy egyházmegye élén, a legtöbb főpap pedig a köznemesek soraiból került ki. Ha a bárókat és köznemeseket mint a feudális uralkodó osztály egyetlen csoportját tekintjük, akkor személyi állomány és kormányzati időtartam szempontjából ez a csoport nyomasztó fölénybe kerül. Ezt a nyomasztó fölényt még jobban hangsúlyozza, ha a püspökök számát a tényleges létszámra redukáljuk (100), azaz a több püspökséget kormányzó személyeket csak egyszer vesszük figyelembe. Ebben az esetben a püspökök számának több mint a felét, a kormányzati éveknél pedig kereken kétharmadát a nemes származású személyek alkotják.

Az egyes származási csoportokat tekintve a legérdekesebb vonásokat a városi polgárságból származottaknál találjuk. Mindössze 11 személyről van szó, ez már önmagában véve is eléggé bizonyítja városaink súlytalanságát az ország vezetésében. De még ennél is jobban kiemeli a magyar polgárság súlytalanságát az a tény, hogy a 11 személy közül csupán négy magyarországit találunk (Szatmári Gy., Szegedi L., Váradi P., Vince B.), a többi az uralkodó szolgálatában álló cseh (Uski, Filipec), német (Beckensloer), olasz (Buondelmonte, Scolari A. és Carmanus) vagy dalmát (Beriszló) polgári család szülötte. Nyilvánvaló, hogy idegen püspökeink elsősorban a király szolgálatában szereztek érdemeket maguknak, s ha talán nagyobb megértést is tanúsítottak városaink iránt mint a nagybirtokos vagy köznemes magyarok, egy-egy város iránt nem tanúsíthattak olyan ragaszkodást, mint amelyet Szatmári Kassa, Szegedi Lukács Szeged vagy Váradi Péter Várad iránt. Másszóval: városainknak semmi haszna nem volt abból, hogy az érdekelt egyházmegye élén polgári származású főpap állt.

A jobbágyszármazású püspökök alacsony száma és még alacsonyabb kormányzati ideje nem meglepő az elmondottak után. Érdekesebb ennél feltűnésük kronológiája. Az első jobbágyszármazású főpap Mátyás uralkodása alatt jelenik meg 1479-ben, Handó György személyében. Előtte jobbágyszármazású püspököt kimutatni nem lehet. Még Mátyás uralkodása alatt sem. 1476-ig Mátyás 11 püspök kinevezését kérte, ebben a csoportban a hatvanas években nagybirtokosokat és a Hunyadi-házhoz hű köznemeseket találunk (Csupor D., Döbrentei T., Szokoli J., Tuz O., illetőleg Vitéz J., Csezmicei J. és Zápolyai M.). 1465-ben jelent meg az első vérbeli kegyenc, Beckensloer János. A Vitéz-féle összesesküvés, melyben az öreg érseken kívül két másik püspök (Csezmicei és Tuz) is érdekelve volt, meggyorsította a kegyencek előretörését. Beckensloert 1472-ben az olasz Rangoni

Gábor, 1476-ban a morva Filipec János követte. Közben még két nagybirtokos származású pap került püspöki székbe, 1475-ben Báthory Miklós, 1476-ban Geréb László. De jobbágyszármazású főpapot még mindig nem találunk köztük. 1479-ben Beckensloer megszökött. Csak hét évvel később, 1486-ban került újra jobbágyfiú főpapi székbe. Handót ekkor Bakóc Tamás követte. A központosítás felé haladó uralkodó törekvésének kronológiája ez, de rámutat azokra a szükség-szerű visszaesésekre, amelyekre az ország politikai helyzete kényszerítette.

Mátyás halála után már csak három jobbágyorsból származó személynek sikerült főpapi székre jutnia. Bakóc Ferencet testvére, Tamás segítette, Kálmán-esehi Domonkos hosszú állami szolgálat jutalmaként lett püspök. Kereken két évtizeddel később még egy Bakóc Tamáshoz hasonló nagytehetségű és erkölcsi gátlásoktól mentes férfinak sikerült a nagy ugrás: Szalkai László elfoglalta a váci püspöki széket (1513). Ő az utolsó jobbágy származású főpap, a Jagelló-korban ismét a nemesség tagjaié a vezetős szerep, a polgári származású Szatmári és Beriszló megjelenése ezen a tényen nem változtathat. Bizonyos ellensúlyt csak az jelentett, hogy az esztergomi érsekség továbbra is polgári, ill. jobbágy-származású főpap kezén maradt. De egészében véve a jobbágyoknak 1526 előtt csak rövid ideig, Mátyás központosító törekvéseinek idején volt alkalmuk arra, hogy elérjék a püspöksüveget, a többi kivételes jelenség volt.

A különböző társadalmi osztályok helyzete nemcsak az összkép változásában nyilvánult meg, hanem az egyéni sorsokban is. A nagybirtokosok gyermekeinek működési ideje ugyan rövidebb, de ebből többet töltöttek el főpapi székben mint a többiek. Mátyás kinevezéseinél a fordulópont 1465 (Beckensloer kinevezése), s ha ezt az esztendő-t határmesgyének tekintjük, akkor a fejlődés élesebb körvonalakat kap. 1465 előtt jobbágyszármazású püspököt nem mutathatunk ki, 1465 után azonban az ő várakozási idejük volt a leghosszabb (működési idejük 52,1%-a). A polgárok 1465 előtt hosszabb ideig vártak, míg püspökké nevezték ki őket (58,3%), de 1465 után már ők is sokkal gyorsabban jutottak főpapi székhez, várakozási idejük több mint a felére csökkent (23%). Az 1465 előtt kinevezett polgári származású személyek Zsigmond kancelláriájához tartoztak (Uski, Vince B.), akiknek a püspöksüveg csak hosszú szolgálat után járt, és ezt az arányt a három firenzei polgárfiú (Buondelmonte és a két Scolari) közül kettőnek azonnali kinevezése sem tudta megváltoztatni. Szembetűnő a különbség, ha ezt a jelenséget Mátyás és a Jagellók polgári származású főpapjával hasonlítjuk össze. Filipec egyáltalán nem töltött be alacsonyabb egyházi tisztséget. A leghosszabb várakozási idő 12 év volt (Beriszló esetében), ami három évvel kevesebb mint a Zsigmond-kori legrövidebb (Buondelmonte 15 év). A birtokos nemes családból származók várakozási ideje is megrövidült, sőt 1465 után ketten várakozás nélkül lettek püspökké (Tuz és Csaholyi). 1465 előtt a nagybirtokos származásúak közül csupán a legfelsőbb réteghez tartozó Szécsi Dénes és Herceg Ráfáel kezdte püspökként pályafutását, 1465 után már négyen (Báthory, Ernuszt, Ország, Perényi). Mi sem jellemzőbb a magyar feudalizmus fejlődésére mint az, hogy a nagybirtokosok várakozási ideje is csökkent. És ebben a tekintetben nem a Jagellók, hanem Mátyás uralkodása alatt következett be a változás. A Mátyás korában kinevezett négy nagybirtokos származású főpap közül csak kettőnek kellett alacsonyabb beosztásban várakoznia, de ennek a kettőnek is minimális ideig (Geréb 4, Szokoli 1 évig). A Jagelló-korban négy főpap közül kettő 5—5, kettő 9—9 évig várt a főpapi székre.

Tábláink egészben véve megerősítik az ismert életkorú püspökök esetében tett megfigyelésünket, hogy működési idejüknek legnagyobb részét (68,0%) a

bároi, legkisebb részét (47,90/0) pedig a jobbágyszármazású főpapok töltötték el püspökként.

A főpapi székek betöltésének vizsgálatánál már feltűnt, hogy 100 püspök egyházmegyénként vizsgálva 131 püspökséget töltött be. Ez a szám még jobban megnő, ha tekintetbe vesszük a szerémi, bosnyák és többi délvidéki kis püspökséget is: összesen 37 olyan főpapot ismerünk, aki nem egy-egy, hanem több püspökséget töltött be. Nemcsak olyanokról van szó, akik két-két, hanem olyanokról, akik három-három vagy négy-négy püspökség kormányzatában vettek részt. Ha ezt a jelenséget egyházmegyénként vizsgáljuk, akkor azt kell mondanunk, hogy nyolc esztergomi érsek közül csak egyetlen egy (Estei Hipolit), tizenegy egri püspök közül kettő, tizenhat váradi püspök közül nyolc, tizenkét kalocsai érsek közül csak hét volt olyan, aki előzőleg nem volt valahol püspök. Az „átmenő” egyházmegyék közül a szerémié a vezetőszerep, hat püspöke került más egyházmegye élére. A szerémi után a váci és veszprémi következik, de még az erdélyi egyházmegye éléről is öten mentek át más püspökségre. Nem is kellett hosszú működési idő ahhoz, hogy egy személy több püspökséget töltsön be. Kálmáncsehi hat év alatt két, Bácskai Miklós öt év alatt három püspökséget töltött be. A vándorlás oka nyilvánvalóan a püspökségek jövedelmei közötti különbség volt.

A magyar püspökségek jövedelmének pontos megállapítása ugyan lehetetlen, de hozzávetőleges adatokkal a jövedelmek egymásközi viszonya és átlagos nagysága mégis meghatározható. Első forrásunk a pápai servitiumok nagysága.³ Ezt az összeget valamennyi püspökségre vonatkozólag megállapították, s miután a megállapításnál feltehetőleg egyforma kulcsot használtak, egyforma arányban mutatja az egyes egyházmegyék jövedelmét. A fennmaradt servitium-kimutatás azonban éppen ezen a téren bizonyos helyesbítésre szorul. Elsősorban azért, mert olyan korban készült, amikor a jövedelmi források egészen mások voltak, másodsorban — és ez a legfeltűnőbb — az egri püspökség jövedelmét igen alacsonyan állapították meg. Az utóbbinak több oka is lehetett. Egyrészt az egri püspök kötelessége volt a király negyedik fiának neveltetése,⁴ s ez a kötelesség nagyarányú jövedelemcsökkenést okozott — ha a királynak valóban volt negyedik fia. Másrészt lehetséges, hogy az egri püspökség jövedelme az idők folyamán a mezőgazdasági termelékenységgel együtt növekedett.⁵ A felsorolt okoknál fogva a pápai servitium helyett a velencei követek jelentésében foglalt adatokhoz fordultam. Az elszórt adatoktól eltekintve a legrészletesebben Vincenzo Guidotto 1525-i jelentése foglalkozik a püspökségek jövedelmével.⁶ Adatait néhány ponton ellenőrizhetjük, s ennek alapján úgy tűnik, hogy nagyjából helyesen volt tájékozódva a magyar püspöki kar jövedelméről. Legfeljebb arról lehet szó, hogy az esztergomi érsekség jövedelmét túlmagasra (35 000 forint), az egri érsekségét pedig kissé alacsonyra értékelte. Véleményem szerint a velencei diplomata az esztergomi érsek jövedelmébe a kancellár 10 000 forintos jövedelmét is beszámította, tehát nem az érsek, hanem személy szerint Szalkai jövedelmét vette alapul.

³ Mayer B.: Pápai bankárok szerepe Magyarországon a középkor végén. Századok 57—58/1923—1924. 651. lap, 3. jegyzet.

⁴ Szentpétery I.: Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke I. 2123. szám.

⁵ Elsősorban a tokaji szőlővidék kialakulására gondolok itt.

⁶ Balogh I.: Velencei diplomaták Magyarországról (1500—1526). Szeged. 1929. LXXIX. l.

Eger esetében arra kell rámutatni, hogy a fennmaradt számadások szerint⁷ a bevétel kerekén 18,6 illetve 17,7 ezer forint volt, ebben azonban a tized címén átvett termények (bor, gabona, bárány stb.) értéke nincs benne, tehát jóval magasabbnak kellett lennie. Egy ugyancsak velencei diplomata által 1516-ban írt jelentésben Eger 32 ezer forintra szerepel, ami megint túlzás. 1516-ban a püspök Estei Hipolit volt, s ez a jelentés megemlíti, hogy a jelentés időpontjában — Hipolit távolléte miatt — a jövedelem csak évi 4 ezer forint volt.⁸ A püspök távolléte esetén a jövedelem nyilván nagymértékben csökkent, de a 32 ezer forintos jövedelmet a Bakóé Tamás korára való optimista visszaemlékezés diktálhatta. Ezeknek az indokoknak alapján az esztergomi érsek jövedelmét évi 25 ezer forintra értékeltem, az egri jövedelmet azonban meghagytam 22 ezer forintnak, miután más forrásból pontosabb számmal nem helyettesíthettem.

Az így összeállított tábla elsősorban megerősíti a püspökségek betöltéséről mondottakat azzal a kiegészítéssel, hogy a nagybirtokos származásúak a jövedelem tekintetében még inkább előnyben voltak, s hogy a nemesség főlénye is még nyomasztóbb volt. A több egyházmegyét kormányzó főpapoknál pedig azt látjuk, hogy egy-két esetet kivéve, valamennyi előnyösebb eseret csinált. A kivételek vagy valamilyen külső hatásra (Szatmári pl. kénytelen volt az erdélyi püspökségről lemondani) vagy az érseki cím elnyerésére (Geréb esetében) vezethetők vissza, vagy olyankor fordulnak elő, amikor a töröktől veszélyeztetett szerémi egyházmegyét cserélték el egy kisebb jövedelmű, de a határtól távolabb fekvő püspökségre (Báthory, Csáky, Kun). Ebből a táblázatból az is bebizonyosodik, hogy a legforgalmasabb egyházmegyék (Esztergom, Eger, Várad, Kalocsa) egyben a legnagyobb jövedelműek is voltak.

Az eddigiekből világos, hogy a magyar püspökségek betöltésénél a nagyes középirtokos származású személyeknek volt nagy szerepük, s utolsó feladat annak megállapítása, hogyan alakult ez a kérdés a nemesi családok szempontjából. Töredékes genealógiai ismereteink miatt sajnos a 100 eset közül csak 60 esetben tudjuk a főpapok családi viszonyait tisztázni. A dolog természetéből következik, hogy a legtöbb adat a nagybirtokosokra vonatkozik. Ha a testvérek számát összeírjuk, akkor elsősorban az tűnik fel, hogy az egyetlen ifj. Vitéz Jánost kivéve nem ismerünk olyan főpapot, aki egyedüli gyerek lett volna. A legmagasabb a testvérek száma a nagybirtokosoknál (3, 7 fő), a legalacsonyabb a polgároknál (1, 5 fő). A püspökök családjában a legtöbb esetben még három testvér maradt otthon. A nagybirtokos püspökök közül 19, a középbirtokosok közül 11, a polgáriak közül 1, a jobbágyok közül 3 esetben volt még három vagy annál több testvér, ez az összesen ismert eseteknek több mint a fele (56,9%).

Hívjuk segítségül azokat az eseteket, amikor ugyanabból a családból több püspököt ismerünk. A Héderváryaknál a XV. században háromnál több fiú esetében egy egyházi pályára ment, a XV—XVI. század fordulóján azonban öt férfitestvér közül sem került ki páp. A Kanizsaiaknál ez a folyamat már korábban megfigyelhető. A család emelkedése korszakában, a XIV. században négy és öt férfitestvér közül egy-egy lett püspök, de a következő nemzedék négy férfitagja közül egy sem. A Báthoryaknál a XIV. században három és négy testvér közül

⁷Kandra K.: Adatok az egri egyházmegye történelméhez. II. Eger. 1887. 333—458. l.

⁸Balogh: i. m.

is kikerült egy-egy egyházi, a XV. században azonban csak akkor lépett egyházi pályára egy, ha a családban sok gyerek volt (7 és 10 testvér). A köznemes Várdaiaknál három férfitestvér közül egy-egy ment el papnak a XV. század végén is. Nehezen illeszthető bele ebbe a képbe a Rozgonyiak genealógiája, ahol csak hosszú idő után találkozunk egyháziakkal, s akkor sem a legnépesebb családokban. Mindebből egyelőre csak azt a következtetést lehet levonni, hogy a nagybirtokos családoknak mindig megvolt a lehetőségük arra, hogy nagy gyermekáldás mellett a gyermekek valamelyike egyházi pályára lépjen. A köznemeseknél már kevesebb gyermek mellett is jobban megvolt a hajlam arra, hogy egy-egy családtagot papnak küldjenek, s ha valamelyik családtagnak sikerült magasabb egyházi méltóságot elérnie, az a következő nemzedék paptagja részére is megváltotta a belépőjegyet. Így volt ez nemcsak a Várdaiaknál, ahol István kalocsai érseket a következő nemzedékben Mátyás bosnyák püspök, őt pedig Ferenc követte, hanem a Pálóciaknál is, ahol György esztergomi érseket nagybátyja, Domonkos jászói prépost előzte meg,⁹ vagy Bácskai Miklósnál, akinek ismeretlen ágú rokona, Balázs leleszi prépost volt.¹⁰ Alcebi Miklósnál, akinek Mihály nevű nagybátyja ugyancsak premontrai prépost volt, bár élete végéig világi maradt.¹¹ Mindebből arra lehetne következtetni, hogy a középbirtokos nemesek vagyoni helyzete jobban megkövetelte a család férfitagjainak csökkentését, illetve a birtok felosztásának megakadályozását. Egyoldalú eljárás lenne azonban, ha a pályaválasztást kizárólag demográfiai szempontból bírálánk el, különösen ha ezt tennénk meg egyedüli szempontnak a nagybirtokosok esetében. Egyrészt rá kell mutatni arra, hogy itt más szempontok is szerepet játszottak, mint amilyen a katonai életmódra való fizikai alkalmatlanság, a hajlam (Perényi Ferencet a tudományok iránti vonzódása miatt bolondnak nézték), a család pillanatnyi politikai helyzete, vagy más lehetőségei (Csaholyi nagybátyjától kapta a püspökséget). Másrészt külön ki kell itt emelnünk a világi hivatalnokréteg és a központi hatalom egyházi javadalmi közötti összefüggést, amelyre előttünk már sokszor mutattak rá. Ha valaki csak az alsóbb egyházi rendeket vette fel, ezzel még nem vágta el a világi pályára vezető utat maga előtt. Ez az oka annak, hogy olyan sok a kinevezett püspökök között a fel nem szentelt pap. Mátyás 24 püspököt nevezett ki, ezeknek pontosan egynegyede (6 fő) nem volt felszentelt pap, nem is beszélve Hipolit érsekről, aki gyermek létére nem is lehetett az. A kérdéses hat személy közül három (Bakóc, Handó és Váradi) kancelláriai alkalmazott volt. Zsigmond korában ezek a kancelláriai alkalmazottak inkább egyes apátságok jövedelmét kapták meg (Csebi Orosz Mihály, Ludányi T.), s közülük nem egy nem is vette fel az egyházi rendet. Mátyás idejében már püspökség járt a jól működő kancelláriai alkalmazottnak. Más szóval: még Mátyás központosított pénzügyei sem tettek más megoldást lehetővé mint azt, hogy alkalmazottainak fizetését az egyházi jövedelemből fedezze. És feltétlenül jellemző, hogy a legnagyobb karriert anyagi tekintetben is Mátyás kreatúrája, Bakóc Tamás futotta be. Ugyanő teremtette meg egyházi jövedelmei alapján a XVI. század egyik jelentős családi vagyonát, az Erdődyekét.

⁹ *Kumorovitz Bernát*: A leleszi prépostság tagjai és hiteleshelyi személyzete 1569-ig. Emlékkönyv Szent Norbert halálának 800 éves jubileumára. Gödöllő. 1934. 27. l.

¹⁰ *Uo.* 28. l.

¹¹ *Mályusz E.*: Zsigmond király központosító törekvései Magyarországon. *Tört. Szemle* III/1960. 180. l.

FÜGGELÉK

A püspökök személyi adatai

Rövidítések:	* = született	kk	= kanonok
	† = meghalt	pr	= prépost
	\overline{xx} = elesett	pk	= püspök
		egy. tan.	= egyetemi tanulmányokat folytatott.

Agmándi Péter †1450. — 1435—40: erdélyi pk, ap. kamarás, 1440—49: váci pk, 1450: kalocsai érsek. — Származása ismeretlen.

Albeni Eberhard †1420. — 1393—97: szebeni pr, 1397—1407: zágrábi, 1407—09 váradi, 1409—20 zágrábi pk. — Származása ismeretlen, biztos, hogy nem Albeni. Legalább egy nővére volt, Albeni Rudolf felesége.

Albeni Henrik \overline{xx} 1444. — 1403—07 garamszentbenedeki apát, 1407—24 kolozsmonostori apát, 1421—44 pécsi pk. — Származása: báró, apja: A. Rudolf, testvérei: János, Péter, Rudolf, ifj. János, Henrik, Magdolna.

Albeni János †1433. — 1399—1404 topuszkói apát, 1404—06 pannonthalmi apát, 1406—10 veszprémi, 1410—20 pécsi, 1421—33 zágrábi pk. — Származását ld. Albeni Henrik.

Alcsebi Miklós †1430. — 1402—19 gömöri főesp, 1405—08 fehérvári pr, 1410—19 budafelhévízi pr, 1419—30 váci pk. — Magister artium. — Köznemesi származású, apja: Jakab, testvérei ismeretlenek.

Alsáni Bálint †1408. — 1352—74 veszprémi kk, 1353—74 esztergomi olvasókk, 1374—1408 pécsi pk, 1384: bíboros. — Egy. tan., kánonjogi dr. — Származása: báró, apja: János, testvérei: Pál és Gergely.

Bácskai Miklós †1504. — 1488—95 egri kk, 1493—99 mislyei pr, a veszprémi Mindenszentek káptalan pr, 1499—1501 szerémi, 1501—02 nyitrai, 1502—04 erdélyi pk. — Származása: köznemesi, családi körülményei ismeretlenek.

Bakóc Ferenc (másképpen: *Szatmári* vagy *Mester*) *1444, †1508. — 1482—92 váci kk, 1483—1508 budai pr, 1495—1508 győri pk. — Krakkóban egy. tan. — Származása: jobbágy, testvérei: Bálint, Tamás, Miklós, János, Katalin és egy ismeretlen nevű lány = Kancler Angelusné.

Bakóc Tamás, Erdődi *1442, †1521. — 1480—1486 titeli pr, 1486—91 győri, 1491—98 egri pk, 1498—1521 esztergomi érsek, 1500: bíboros, 1507: konstantinápolyi patriarcha. — Egy. tan. — 1487: még „in minoribus” — Származását ld. Bakóc Ferencnél.

Barius Miklós, Bánfalvi †1459. — 1436: az országbírói kancelláriában, 1443: fehérvári örkk, 1447—53 egri pr, 1456—59 pécsi pk. — Bécsben és Padua-ban egy. tan., kánonjogi dr. — Származása: köznemes, egy testvérét ismerjük, Lászlót.

Báthory Miklós, Ecsedi *1435, †1506. — 1469—75 szerémi, 1475—1506 váci pk. — Egy. tan. — 1473: még nem volt pappá szentelve. — Származása: báró, apja: István, testvérei: János, András, István, Péter, Pál, László, Katalin és Margit.

Beckensloer János *1427, †1489. — 1464—65 pécsi pr, pécsváradi apát, 1465—68 váradi, 1468—74 egri pk, 1474—79 esztergomi érsek, 1479—89 salzburgi érsek. — Származása: polgár, legalább egy, Jeromos nevű testvére volt.

Benzis András, Gualdoi †1437. — 1389 a spalatoei Szt. Lénárt egyház rektora, 1389—? spalatoei érsek, 1413—19 kalocsai érsek, 1419—37 sitteni pk. — Származása: ismeretlen.

Beriszló Péter *1475, \times 1520. — 1500—12 kalocsai kk, 1502—12 háji pr, 1507—12 fehérvári pr, 1512—20 veszprémi pk. — Származása: polgári, apja: János, testvéreit nem ismerjük.

Berzeviczy György †1437. — 1429 előtt pozsegai pr, 1429—37 nyitrai pk. — Származása: báró, apja: Péter, testvérei: (Schwarz) János és Anna = Lorántffy Györgyné. (A Schematismus tévesen „Berzencei”-nek nevezi!)

De La Bischino Máté *1419, †1461. — 1443—1461 erdélyi pk. Származása: ismeretlen.

Buondelmonte János *1389, †1448. — 1410—24 pécsváradi apát, 1424—48 kalocsai érsek. — Megelőzőleg bencés volt? — Származása: polgári (Firenzéből), családi körülményei ismeretlenek.

Csaholyi Ferenc *1496, \times 1526. — 1514—26 esanádi pk. — 1520-ban még nem volt pappá szentelve. — Egy. tan. — Származása köznemes, apja: György. A Csaholyiak genealógiájába nem kapcsolható bele, de biztos, hogy közülük való.

Csáky Miklós, Körösszegi †1514. — 1491 nagybányai plébános?, 1495—98 szerémi, 1500—14 esanádi pk. — Paduaban egy. tan. — Származása báró, apja: Benedek, testvérei: László, Ferenc, Anna, Kata, Borbála.

Csanádi Balázs †1427. — 1419—23 pk-i káplán, 1423: esanádi pr, 1423—27 erdélyi pk. — Bécsben egy. tan. — Származása ismeretlen.

Csetneki László †1448. — 1397—39 esztergomi kk, 1408—39 esztergomi Szt. György kápt. pr, 1424—35 a felhévizi keresztetek gubenátora, 1439—48 nyitrai pk. — Származása köznemesi, apja: László, testvérei: Miklós, János és Zsigmond.

Csezmicei János *1434, †1472. — 1451—59 váradi örkk, 1454—59 titeli pr, 1460—72 pécsi pk. — Ferrarában egy. tan., kánonjogi dr. — Köznemesi származású, testvérei: két ismeretlen nevű fiú és egy ismeretlen nevű leány.

Csupor Demeter, Monoszlói †1481. — 1429 kükküllői főisp., 1438 zágrábi olvasókk, 1438—65 knini, 1465—66 bosnyák, 1466—81 győri pk. — Bécsben egy. tan. — Származása báró, apja: Pál, testvérei: Ákos és György.

Dominis János †1444. — 1436—40 zengi, 1440—44 váradi pk. — Származása ismeretlen.

Döbrentei (Himfi) Tamás †1482. — 1430—40 veszprémi kk, 1440—47 veszprémi pr, 1447—67 pannonhalmi kormányzó, 1464—82 nyitrai pk. — Bécsben egy. tan. — Báró, apja: Benedek, testvérei: Balázs, László, Imre, János.

Erdődi István †1512. — 1504—12 nyitrai pk. — Származása ismeretlen.

Erdődy János *1474, †1519. — 1502—14 esztergomi pr, 1514—18 zágrábi pk. — Egy. tan. — Köznemesi származású, apja: Bakóc Miklós, testvérei: Bálint, Pál és Péter.

Erdődy Simon *1489, †1543. — 1518—43 zágrábi pk. — Bécsben és Páduában egy. tan. — Köznemesi származású, apja: Balázs, testvérei: Péter, Benedek, János és Klára.

Ernusz Zsigmond, Csáktornyai †1504. — 1470—1504 pécsi pk. — Bécsben és Ferrarában egy. tan. — Származása báró, apja: János kincstartó, testvére: János.

Estei Hipolit *1479, †1520. — 1487—97 esztergomi érsek, 1493 bíboros, 1497—1520 egri pk. (Nem vettük figyelembe az 1498-tól bírt milánói, 1502-től bírt capuai érsekséget és az 1503-ban kapott ferrarai pkséget.) — Apja: Hercules

ferrarai hg, testvérei: Izabella, Beatrix, Alfonz, Fernando, Zsigmond (és egy természetes fiú meg egy lány).

Farkas Bálint †1495. — 1481—83 váradi éneklők, 1487—89 váradi pr, 1490—95 váradi pk. — Származása ismeretlen.

Filipec János *1431, †1509. — 1476—90 váradi pk. — Polgári származású (Morvaországból), családi körülményei ismeretlenek.

Frangepán Gergely †1521. — 1493—1502 kalocsai olvasókk, 1495—1502 fehérvári pr, 1502—03 veszprémi pk, 1503—21 kalocsai érsek. — Származása báró, apja: Zsigmond, testvére János.

Fülöp †1419. — 1407—19 váci pk. — Megelőzőleg ferences volt, származása ismeretlen.

Gatalóci Mátyás †1457. — 1401—28 bácsi olvasókk, 1417—28 zágrábi pr. 1428—38 pécsi pr, 1438—40 váci pk, 1440—57 veszprémi pk. — Köznemesi származású, apja: Gergely, legalább egy László nevű testvére volt.

Geréb László, Vingárti *1452, †1502. — 1471—75 nagybányai plébános, 1475—76 az erdélyi pkség kormányzója, 1476—1501 erdélyi pk, 1502 kalocsai érsek. — Ferrarában egy. tan. — Származása báró, apja: János, testvérei: Lőrinc, István, Mátyás, Péter.

Gosztonyi János, Felsőszesteyei †1527. — 1489 bécsi egyetemen, 1493—esztergomi kk, 1503—08 esztergomi örkk, 1506—09 váci pk, 1509—24 győri, 1524—27 erdélyi pk. — Bécsben, Ferrarában és Párizsban egy. tan. — Köznemesi származású, apja: Szelesteyei János, testvérei: Miklós, Ferenc, Gergely.

Handó György †1480. — 1465—78 pécsi pr, 1479—80 kalocsai érsek. — Bécsben, Firenzében és Ferrarában egy. tan. — 1480-ban még „in minoribus”. — Kálmáncsehiből való jobbágy, legalább egy öccse (János) volt.

Hangácsi Albert †1466. — 1439 a bécsi egyetemen, 1443—45 egri kk, 1445—56 pécsi pr, 1456—58 egri pr, 1458—66 csanádi pk. — Bécsben, Paduában és Bolognaban egy. tan. — Köznemesi származású, testvéreit nem ismerjük.

Héderváry János †1418. — 1373—86 győri kk, 1386—1418 győri pk. — Bárói származású, apja: István, testvérei: Miklós, György, Mihály és László.

Héderváry László †1468. — 1433—39 a bécsi egyetemen, 1439—47 pannonthalmi apát, 1447—68 egri pk. — Származása báró, apja: György, testvérei: Ferenc, Pál és Zsigmond.

Herceg Ráfáel, Szekcsői †1456. — 1433—50 bosnyák pk, 1450—56 kalocsai érsek. — Kinevező bullája szerint „de genere ducum”, apja: László, testvérei: Fülöp és Pál.

Himfi Péter, Remetei †1457. — 1431—38 csanádi kk, 1438—57 csanádi pk. — Családnevének azonosítását *Juhásztól* (A csanádi pkség története) vettük át. Közlelbbi családi körülményei ismeretlenek, apja biztosan Máté.

Hinko †1428. — 1400—05 zabori apát, 1405—28 nyitrai pk. — Származása ismeretlen.

Jakcs Dénes, Kusalyi †1432. — 1405—27 váradi kk, 1427—32 váradi pk. — Bécsben egy. tan. — Származása báró, apja: György, testvérei: László, János és Mihály.

János †1438. — 1435—38 váradi pk. — Ferences volt, származása ismeretlen.

Kálmáncsehi Domonkos †1501. — 1462—74 a fehérvári Miklós kápt. pr, 1474—95 fehérvári pr, 1495—1501 váradi, 1501 erdélyi pk. — Egy. tan. — Jobbágy származású, családi körülményei ismeretlenek.

Kálnai András †1455. — 1428 csázmai örkk, 1443—45 fehérvári pr, 1445 pécsi pr, 1445—55 pécsi pk. — Származása ismeretlen.

Kanizsai János †1418. — 1367—74 kirméi káplán, 1374—84 esztergomi pr, 1376—84 egri pr, 1384—87 egri pk, 1387—1418 esztergomi érsek. — Egy. tan. — Származása báró, apja: János, testvérei: Miklós, Lőrinc és István.

Kápolnay Mihály †1402. — 1389—92 titeli pr, 1393—99 nyitrai, 1399—1402 veszprémi pk. — Köznemesi származású, apja István, testvérei: Márton és György.

Kun Gergely, Rozsályi †1402. — 1374—87 váradi kk, 1393—97 szerémi pk, 1397—1402 csanádi pk. — Köznemesi származású, apja: György, testvérei: Lukács és Kálmán.

Lépes György, Váraskeszi *1375, x1442. — 1403—27 erdélyi pr, 1427—42 erdélyi pk. — Köznemesi származású, apja: Loránd, testvérei: Loránd és János.

Ludányi Tamás †1425. — 1391— pétervárad kormányzó, 1398—1400 szerémi pk, 1400—03 és 1421—25 egri pk. — Köznemesi származású, apja: L. Sinka Péter, testvérei: Péter, Sinka, István, László.

Marcali Dózsa (Miklós) †1423. — 1403 előtt udvari káplán, 1403—23 csanádi pk. — Ferences volt, származása ismeretlen.

Marcali László †1434. — 1417—23 csanádi pr, 1423—34 csanádi pk. — Egy. tan. — Származása báró, apja: Miklós, testvérei: Imre, János és István.

Matucsina Gábor †1477. — 1470 budai plébános, 1471—77 kalocsai érsek. — Köznemesi származású, apja: János, testvére: Zsigmond.

Miklós †1401. — 1398 előtt plocki kk, 1398—1400 szebeni pr, 1400—01 erdélyi pk. — Lengyel nemzetiségű, ismeretlen származású.

Miklós †1457. — 1449 előtt felhévízi pr, 1449—57 nyitrai pk. — Ismeretlen származású.

Miklós †1405. — 1396—1401 corbáviai, 1401—05 váci pk. — Származása ismeretlen.

Molnári Kelemen †1438. — 1405—09 alkancellár, 1406 zágrábi kk, 1409—pozsegai pr, 1412—17 csanádi pr, 1417—38 győri pk. — Köznemesi származású, apja: Péter, testvérei: István és Domonkos.

Nagylucsei Orbán †1491. — 1468 kancelláriai írnök, 1472— budai kk, 1473—74 esztergomi Tamás kápt. pr, 1474—81 fehérvári Miklós kápt. pr, 1481—86 győri, 1486—91 egri pk. — Köznemesi származású, apja: Fülöp, testvérei: Balázs, János, Benedek és egy lány.

Ország János, Guti †1536. — 1505—20 szerémi, 1520—36 váci pk. — Krakóban egy. tan. — Származása báró, apja: László, testvérei: Magdolna, Dorottya, Katalin, Borbála, Anna, Zsigmond, Mihály, Imre, Ferenc.

Pálóci György †1439. — 1400 előtt szepesi kk, 1401—19 szepesi pr, 1419—23 erdélyi pk, 1423—39 esztergomi érsek. — Egy. tan. — Köznemesi származású, apja: Péter, testvérei: Imre, Máté, és Hedvig.

Perényi Ferenc *1500 x1526. — 1508—14 erdélyi, 1514—26 váradi pk. — Származása báró, apja: Imre, testvére: Péter.

Péter (Polonus) †1405. — 1400—05 nyitrai pk. — Származása ismeretlen.

Podmanicki István, Podmanini *1480 előtt, †1530. — 1507—12 esztergomi kk, csanádi pr, 1512—30 nyitrai pk. — Csak 1513-ban szentelték pappá. — Származása báró, apja: László, testvérei: János, Anna, Krisztina, Mihály, István és Margit. (Kimutatásainkban 50 évesnek vettük, mert ennyi biztosan volt halálakor.)

Prato János — 1426 váradi pk. Egy év után „depositus“. Származása ismeretlen.

Rozgonyi Péter †1428. — 1401 — fehérvári kk, 1402— hantai pr, 1413—dömösi pr, 1417—25 veszprémi, 1425—38 egri pk. — Származása báró, apja: Simon, testvére: István.

Rozgonyi Simon \times 1444. — 1396—1428 esztergomi kk, dömösi pr, 1409—28 szepesi olvasókk, 1428—39 veszprémi, 1439—44 egri pk. — Krakkóban és Bécsben egy. tan. — Származása báró, apja: Simon, testvérei: István, Ilona és György.

Salánki Ágoston †1465. — 1435—45 erdélyi kk, 1445—65 győri pk. — Bolognaban egy. tan., kánonjogi dr. — Köznemesi származású, de családi körülményei ismeretlenek.

Sándor — 1411 veszprémi pk. — Közelebbi adatai ismeretlenek.

Sánkfalvai Antal †1500. — 1463—86 váradi kk, 1482—84 váci kk, 1468—98 pozsonyi pr, 1492—1500 nyitrai pk. — Kánonjogi dr. — Köznemesi származású, testvérei: Miklós és egy leány.

Scolari András †1426. — 1407—09 zágrábi, 1409—26 váradi pk. — Polgári származású (Firenzéből).

Scolari Carmanus †1423. — 1419—23 kalocsai érsek. — Polgári származású (Firenzéből).

Stibor †? — 1410 előtt plocki kk, 1410—20 egri pk. — Jogi baccalaureus, ismeretlen származású.

Stoltz Miklós †1471. — 1470 váradi pk. — Ismeretlen (sziléziai) származású.

Szalkai László *1472, \times 1526. — 1504 alkincstartó, 1513—20 váci pk, 1520 kalocsai érsek, 1520—24 egri pk, 1524—26 esztergomi érsek. — 1522-ben még nem volt pappá szentelve. — Jobbágy származású, testvérei: Márton és Balázs.

Szántói Lukács †1406. — 1389—92 budai pr, kirnői kancellár, 1395—97 csanádi, 1397—1406 váradi pk. — Köznemesi származású, közelebbi adatai ismeretlenek.

Szatmári György *1457, †1524. — 1494—99 kir. titkár, 1495—99 fehérvári Miklós kápt. pr, 1497—99 erdélyi pr, 1500—24 felhévízi pr, 1499—1501 veszprémi pk, 1501—05 váradi, 1505—22 pécsi pk, 1522—24 esztergomi érsek. — Csak 1506-ban szentelték pappá. — Polgári származású, testvére: Anna.

Szécsi Dénes †1465. — 1438—39 nyitrai, 1439—40 egri pk, 1440—65 esztergomi érsek. — Származása báró, apja: Miklós, testvérei: Miklós, János, Ferenc, Borbála, Dorottya.

Szegedi Lukács †1510. — 1480 kir. kancelláriai regisztrátor, 1483—87 csanádi pr, 1490—93 bosnyák, 1493—1500 csanádi, 1501—10 zágrábi pk. — Polgári származású, közelebbi adatai ismeretlenek.

Szilasi Vince †1473. — 1445 nagybányai plébános, 1445—49 váradi kk, 1449—72 váci pk. — Köznemesi származású, apja: Vince, testvére: György.

Szokoli János *1439, †? — 1466 előtt váradi kk, 1466—93 csanádi pk. — 1493-ban lemondott és kolostorba vonult. — 1466-ban még nem volt felszentelt pap. — Származása báró, apja: Péter, testvérei: Miklós, Albert, András. (Életkorát 54 évnek vettük, mert halála időpontja ismeretlen.)

Thurzó Zsigmond, Bethlenfalvi *1465, †1512. — 1496— aradi főesperes, 1500—02 esztergomi olvasókk, 1501—03 fehérvári pr, 1503—04 nyitrai, 1504—05 erdélyi, 1506—12 váradi pk. — Köznemesi származású, apja: Márton, testvérei: György, Péter, Márton, Gáspár.

Tuz Osvát, Szentlászlói *1436, †1499. — 1466—99 zágrábi pk. — 1466-ban még világi. — Köznemesi származású, testvérei: János és három lány.

Upori István †1419. — 1374— váradi éneklők, 1392—1401 titeli pr, 1402—03 szerémi pk?, 1403—19 erdélyi pk. — Köznemesi származású, apja: Imre, testvérei: László és János.

Váradi Péter *1450, †1501. — 1474 kir. titk. kancellár, 1475—84 a szentjobbi apátság kormányzója, 1475—80 esztergomi kk, 1476—80 erdélyi pr, 1480—1501 kalocsai érsek. — Egy. tan. — 1476-ban még nem volt felszentelve. — Polgári származású, apja: Imre, testvérei: Pál, Máté és László.

Várdai Ferenc *1474, †1524. — 1501—09 fehérvári kk, 1505—09 fehérvári örkk, 1508—09 háji pr, 1509—14 váci, 1514—24 erdélyi pk. — Egy. tan. — Származása báró; apja: Miklós, testvérei: István (†gyermekkorban), János, Mihály, Imre, Ambrus.

Várdai István †1471. — 1441 váradi kkság várományosa, 1451—54 egri és váradi kk, 1454—56 egri pr, 1457—71 kalocsai érsek, 1467 biboros. — Bolognaban egy. tan., kánonjogi dr. — Köznemesi származású apja: Pelbárt, testvérei: Zsuzsanna, Potenciána, Anna, Mihály, Aladár.

Vémeri Zsigmond †1500. — 1493—99 a leleszi prépostság adminisztrátora, 1500 zágrábi pk. — Származása ismeretlen.

Veronai Gábor *1420, †1486. — 1452—55 osztrák és cseh ferences provinciális, 1455—56 magyarországi inquisitor, 1472—75 erdélyi, 1475—1486 egri pk, 1477 biboros. — Rangoni gr. természetes fia.

Vetési Albert †1486. — 1430—31 a bécsi egyetemen, 1446—56 erdélyi kk, 1456—57 erdélyi pr, 1457—58 nyitrai, 1458—86 veszprémi pk. — Bécsben és Paduában egy. tan. — kánonjogi dr. — Köznemesi származású, testvérei: Miklós, Anna, Priszka és Dorottya.

Vince Benedek, Szentgyörgyi †1445. — 1410—39 fehérvári pr, 1439—42 győri pk. — Polgári származású, testvére: Nagy János.

Vitéz János, Zrednai *1408, †1472. — 1433 kancelláriai jegyző, 1437 kanc. protonotarius, 1441—45 zágrábi örkk, 1443—45 váradi pr, 1445—65 váradi pk, 1465—72 esztergomi érsek. — Köznemesi származású, apja: János, egy ismeretlen nevű férfi és egy Borbála nevű leánytestvére volt.

ifj. Vitéz János †1499. — 1463—81 váradi kk, 1470—81 váradi pr, 1481—89 szerémi, 1489—99 veszprémi pk. — Egy. tan. kánonjogi dr. — Köznemesi származású, testvére nem volt.

Zápolyai Miklós †1468. — 1461—68 erdélyi pk. — Köznemesi származású, apja: László, testvérei: Imre és István.

Zólyomi Benedek †1454. — 1438—40 zágrábi kk, 1437 előtt pécsi kk, 1442—54 zágrábi pk. — Köznemesi származású, közelebbi adatai ismeretlenek, az Albisi Zólyomiak genealógiájába nem illeszthető bele.

1. Ismert életkorú püspökök

Név	Életkora			Püspöki kormányzásának tartama	Származása
	halálakor	pályakezdetkor	püspöki kinevezéskor		
1. Estei Ilipolit	41	8	8	33	uralkodó család nagybirtokos
2. Báthory Miklós	71	34	34	37	
3. Geréb László	50	19	23	27	
4. Perényi Ferenc	26	7	7	19	
5. Podmanicki István	50	—	—	18	
6. Szokoli János	54	26	27	27	
7. Várdai Ferenc	50	26	35	15	
8. Csezmeicei János	38	17	26	13	
9. Csaholyi Ferenc	30	18	18	12	
10. Erdődy János	45	28	40	4	köznemes
11. Erdődy Simon	54	16	29	25	
12. Lépes György	67	27	52	15	
13. Thurzó Zsigmond	47	30	37	10	
14. Tuz Osvát	63	30	30	33	
15. Vitéz János	64	25	37	27	
16. Beckensloer János	62	37	38	25	
17. Beriszló Péter	45	25	37	8	polgári
18. Buondelmonte János	59	19	34	24	
19. Filipec János	78	45	45	15	
20. Szatmári György	67	37	42	25	
21. Uski János	51	15	48	3	jobbágy
22. Váradai Péter	51	24	30	21	
23. Bakóc Ferenc	64	42	55	13	
24. Bakóc Tamás	79	37	44	35	
25. Szalkai László	54	32	41	13	ismeretlen
26. De la Bischino Máté	42	23	23	19	
27. Veronai Gábor	66	32	50	16	

2. Átlagos élettartam, pályakezdés, kinevezés időpontja, működés tartama

(Az 1. sz. tábla adatai alapján.)

Származás	Átlagos élettartam	Átlagos pályakezdés	Átlagos kinevezési idő	Átlagos működési idő
Nagybirtokos (2—7.)	50	22	25	24
Köznemes (8—15.)	51	24	34	17
Polgár (16—22.)	59	29	39	17
Jobbágy (23—25.)	66	37	47	20
Összes (1—27.)	54	26	34	19

3. Átlagos élettartam nemzedékenként

(Ismert és feltételezett életkor alapján!)

Születési idő	Fő	Átlagos élettartam	Átlagos élettartam elcsesztettek nélkül
1325—49	2	76	76
1350—74	7	64	62
1375—99	14	57	57
1400—24	16	56	56
1425—49	13	60	60
1450—74	12	54	54
1475—99	7	43	50

4. Átlagos élettartam és származás
(Ismert és feltételezett életkor alapján!)

Születési idő	Átlagos élettartam	Összesen	Báró	Köznemes	Polgár	Jobbágy	Ismeretlen
			származású fő				
a) Abszolút számban							
1375—99	57	14	5	5	3	—	1
1400—24	55	16	6	7	—	—	3
1425—49	60	13	2	5	2	4	—
1450—74	54	12	5	3	3	1	—
b) Százalékban.							
1375—99	57	100,0	35,7	35,7	21,4	—	7,2
1400—24	55	100,0	37,5	43,8	—	—	18,7
1425—49	60	100,0	15,4	38,5	15,4	30,7	—
1450—74	54	100,0	41,7	25,0	25,0	8,3	—

5. Püspökök működési ideje

Származása	Összesen fő	Működési ideje	
		összesen	főpapként
Báró	26	35	24
Köznemes	25	31	17
Polgár	11	25	15
Jobbágy	5	29	14
Összes	67	31	18

6. Működési idő megoszlása

Származás	1465 előtt és után			1465 előtt kinev.			1465 után kinev.		
	működ.	vár.	főpap	működ.	vár.	főpap	működ.	vár.	főpap
é v e k b e n									
a) Abszolút számban									
Báró	913	292	621	627	259	368	286	33	253
Köznemes	827	405	422	570	305	265	257	100	157
Polgár	280	111	169	132	77	55	148	34	114
Jobbágy	144	75	69	—	—	—	144	75	69
Összes	2164	863	1281	1329	641	688	835	242	593
b) Százalékban									
Báró	100,0	32,0	68,0	100,0	41,3	58,7	100,0	11,7	88,3
Köznemes	100,0	48,7	51,3	100,0	71,0	29,0	100,0	38,9	61,1
Polgár	100,0	39,6	60,4	100,0	58,3	41,7	100,0	23,0	77,0
Jobbágy	100,0	52,1	47,9	100,0	—	—	100,0	52,1	47,9
Összes	100,0	39,9	60,1	100,0	48,2	51,8	100,0	29,0	71,0

7. Egy főre eső várakozási idő megoszlása

Származás	Össze- sen	Kano- nok	Apát	Pré- post	Egyéb
a) 1465 előtt kinevezett					
Báró	16	5	2	7	2
Közneves	18	7	1	9	1
Polgár	26	3	5	18	—
Jobbágy	—	—	—	—	—
Átlag	18	6	2	8	2
b) 1465 után kinevezett					
Báró	3	1	—	1	1
Közneves	10	5	—	5	1
Polgár	6	2	—	4	—
Jobbágy	15	—	—	13	2
Átlag	8	2	—	5	1

8. Egyetemet végzett püspökök működési ideje

Származás	Fő	Működési idő években	
		összes	főpapként
Báró	14	38	24
Közneves ..	15	30	14
Polgár	1	27	21
Jobbágy	4	30	14
Ismeretlen ..	2	12	7
Átlag		32	18

9. Egyetemet végzett püspökök nemzedékek szerint

(Ismert és feltételezett élettartam alapján.)

Születési idő	Össz.	Nagyb.	Középb.	Polgár	Job- bágy	Isme- retlen
1325—49	2	2	—	—	—	—
1350—74	3	2	1	—	—	—
1375—99	4	2	2	—	—	—
1400—24	8	3	5	—	—	—
1425—49	8	1	3	—	4	—
1450—74	7	3	3	1	—	—
1475—99	3	1	2	—	—	—

10. Négy nemzedék egyetemet végző püspökei

Születési idő	Nagybirtokos		Középbirtokos		Polgári	
	össz.	egy. végz.	össz.	egy. végz.	össz.	egy. végz.
1375—99	5	2	5	2	3	—
1400—24	6	3	7	5	—	—
1425—49	2	1	5	3	2	—
1450—74	5	3	3	3	3	1

11. A főpapi székek betöltése

Egyházmegye	Összesen		Nagybirt.		Középbirt.		Polgár		Jobbágy		Ismeretlen	
	fő	év	fő	év	fő	év	fő	év	fő	év	fő	év
a) Abszolút számokban												
Észtergom	7	122	2	57	2	24	1	6	1	24	1	11
Eger	11	112	4	42	2	12	1	6	1	7	3	45
Győr	9	127	2	46	4	58	1	4	2	19	—	—
Nyitra	14	125	4	48	4	13	—	—	—	—	6	64
Pécs	8	146	4	104	2	15	1	16	—	—	1	11
Vác	10	113	2	36	4	40	—	—	1	10	3	27
Veszprém	12	104	4	27	4	62	3	14	—	—	1	1
Kalocsa	12	109	3	26	2	22	3	49	1	2	3	10
Csanád	9	124	3	53	2	21	1	7	—	—	3	43
Erdély	14	119	3	42	6	48	—	—	1	1	4	28
Várad	16	120	2	18	3	38	4	39	1	6	6	19
Zágráb	9	119	1	12	4	74	2	11	—	—	2	22
Összesen	131	1440	34	511	39	427	17	152	8	69	33	281
b) Százalékban												
Fő összesen	100,0		26,3		30,0		13,1		6,1		24,5	
Év összesen	100,0		35,5		29,7		10,6		4,7		19,5	
c) Korrigált												
Fő összesen	101		26		31		9		5		30	

12. Több püspökséget betöltő személyek

Betöltött püspökség száma	Püspök fő					
	össz.	nagyb.	középb.	polg.	jobb.	ismt.
1	64	10	20	6	2	25
2	26	13	8	—	1	4
3	8	2	3	2	1	—
4	3	1	—	1	1	—
Összesen	101	26	31	9	5	29

13. Püspökségek közötti vándorlás

Név	Származás	1.	2.	3.	4.
		püspökség jövedelme 1000 ft-ban			
Csupor D.	báró	?	?	?	13
Szatmári Gy.	polgár	26	12	25	25
Szalkai L.	jobbágy	4	20	22	25
Albeni J.	báró	12	25	18	
Szécsi D.	„	4	22	25	
Bácskai M.	közneves	5	4	24	
Thurzó Zs.	„	4	24	26	
Gosztonyi J.	„	4	13	24	
Beckensloer J.	polgár	26	22	25	
Szegedi L.	„	?	3	18	
Barkócz T.	jobbágy	13	22	25	
Báthory M.	báró	5	4		
Csáky M.	„	5	3		
Frangepán G.	„	12	20		
Geréb L.	„	24	20		
Herceg R.	„	?	20		
Jakes D.	„	?	26		
Kanizsai J.	„	22	25		
Kun G.	„	5	4		
Ország J.	„	5	4		
Perényi F.	„	24	26		
Rozgonyi P.	„	12	22		
Rozgonyi S.	„	12	22		
Várdai F.	„	4	24		
Gatalóci M.	közneves	4	12		
Kápolnai M.	„	4	12		
Ludányi T.	„	5	22		
Pálóci Gy.	„	24	25		
Vetési A.	„	4	12		
Vitéz J.	„	26	25		
NágyLucsei O.	„	13	22		
Kálmáncsehi D.	jobbágy	26	24		
Dominis J.	ismeretlen	?	26		
Miklós	„	?	4		
Veronai G.	„	24	22		
Agmándi P.	„	4	20		

14. A magyarországi püspökségek jövedelme

Egyháznegyve	Pápai servitium	1525-i jelentés	Korrigált jövedelem
Esztergom	4000	35 000	25 000
Eger	800	22 000	
Győr	800	13 000	
Nyitra	275	—	4 000
Pécs	3300	25 000	
Vác	500	4 000	
Veszprém	900	12 000	
Kalocsa	2000	20 000	
Erdély	1500	24 000	
Csanád	900	3 000	
Várad	2000	26 000	
Zágráb	2000	18 000	
Bosznia	200	—	
Szerém	100	5 000	

15. Egyházmegyék összjövedelmének megoszlása

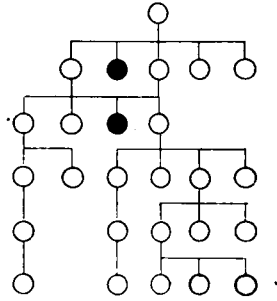
Egyház- megye	Évi jöv.	Összesen		Nagybirtok		Köznemes		Polgár		Jobbágy		Ismeretlen	
		év	jöv.	év	jöv.	év	jöv.	év	jöv.	év	jöv.	év	jöv.
Esztergom	25	122	3050	57	1425	24	600	6	150	24	600	11	275
Eger	22	112	2464	42	924	12	264	6	132	7	154	45	990
Győr	13	127	1651	46	598	58	754	4	52	19	247	—	—
Veszprém	12	104	1248	27	324	62	744	14	168	—	—	1	12
Pécs	25	146	3650	104	2600	15	375	16	400	—	—	11	275
Vác	4	113	452	36	144	40	160	—	—	10	40	27	108
Nyitra	4	125	500	48	192	13	52	—	—	—	—	64	256
Kalocsa	20	109	2180	26	520	22	440	49	980	2	40	10	200
Csanád	3	124	372	53	159	21	63	7	21	—	—	43	129
Várad	26	120	3120	18	468	38	988	39	1014	6	156	19	494
Erdély	24	119	2856	42	1008	48	1152	—	—	1	24	28	672
Zágráb	18	119	2142	12	216	74	1332	11	198	—	—	22	396
Összesen:		1440	23685	511	8578	427	6924	152	3115	69	1261	281	3807

16. Testvérek száma

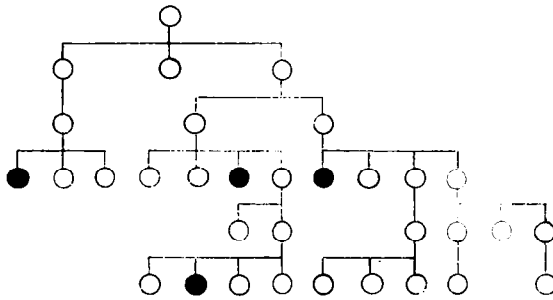
Testvérek száma	Össz.	Báró	Köznemes	Polgár	Jobbágy	Ismeretlen
	az esetek száma					
9 testvér	1	1	—	—	—	—
8 testvér	1	1	—	—	—	—
7 testvér	1	1	—	—	—	—
6 testvér	3	3	—	—	—	—
5 testvér	7	3	1	—	2	1
4 testvér	7	1	6	—	—	—
3 testvér	13	8	4	1	—	—
2 testvér	13	3	9	—	1	—
1 testvér	13	4	4	3	1	1
0 testvér	1	—	1	—	—	—

Leszármazási szkémák

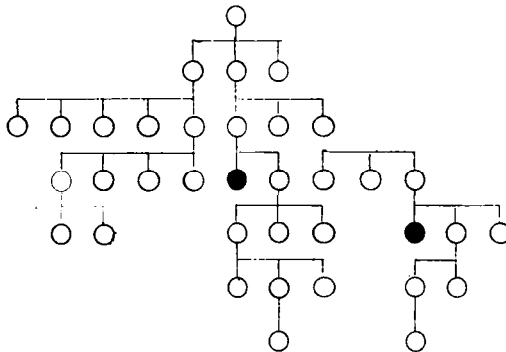
KANIZSAI

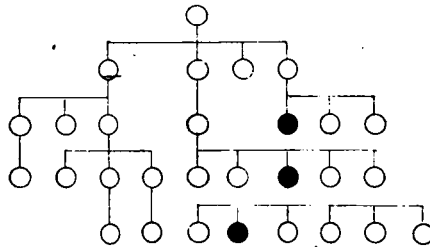
HÉDERVÁRY

ROZGONYI

VÁRDAI

Az üres körök férfitagokat, a feketék egyháziakat jelentenek.